

Джуська А. В. – кандидат юридичних наук, викладач кафедри конституційного та міжнародного права Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського, м. Київ
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4297-6792>;

Джуський В. В. – головний оперуповноважений Національної поліції України, м. Київ
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3356-3494>

Право працівників поліції України на повагу до їхньої гідності під час виконання службових обов'язків

Мета статті – висвітлити сутність права працівників поліції України на повагу до їхньої гідності під час виконання ними службових обов'язків; визначити способи захисту цього права. **Методологія.** Методологічну основу дослідження становлять методи та прийоми наукового пізнання. Зокрема, формально-логічний метод було застосовано для встановлення сутності поняття права поліцейських України на повагу до їхньої гідності під час виконання ними службових обов'язків. Методи аналізу та синтезу дали змогу сформулювати власні визначення й інші теоретичні побудови. Для формулювання поняття «право поліцейських України на повагу до їхньої гідності під час виконання ними службових обов'язків» було застосовано формально-юридичний метод. Соціологічний метод допоміг дослідити інформацію соціологічного опитування стосовно довіри громадян України до працівників Національної поліції України (2017–2018). **Наукова новизна** полягає у формулюванні низки нових концептуальних положень і висновків щодо розуміння права працівників поліції України на повагу до їхньої гідності під час виконання ними службових обов'язків; визначенні шляхів захисту цього права. **Висновки.** Право працівників поліції України на повагу до їхньої гідності під час виконання ними службових обов'язків – це встановлена Конституцією України можливість працівників поліції України мати визнання та повагу до себе з боку оточення в процесі виконання ними (поліцейськими) службових обов'язків. Це право є основоположним (фундаментальним), невід'ємним, яке належить до громадянських (особистих) прав у системі прав і свобод людини та громадянина. Порушення права працівників поліції України на повагу до їхньої гідності під час виконання ними службових обов'язків найчастіше спричинене низьким рівнем довіри до Національної поліції, послабленим престижем професії поліцейського, що формують негативний імідж Національної поліції. Способами захисту прав поліцейських в Україні на повагу до їхньої гідності під час виконання ними службових обов'язків є судовий захист, а також захист через звернення до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. Законодавцю слід внести зміни до Кодексу України про адміністративні правопорушення (статті 185), додавши відповідальність за образу поліцейського. Водночас необхідно посилити відповідальність за дії, зазначені в цій статті. В Україні слід удосконалити механізм захисту прав поліцейських, створивши нові інституції, які допоможуть захистити й відновити порушене конституційне право поліцейських на повагу до їхньої гідності під час виконання ними службових обов'язків.

Ключові слова: права; працівник поліції (поліцейський); право на повагу до гідності.

Вступ

Захист прав, свобод і законних інтересів людини є одним із найважливіших завдань Української держави. Повага до людської гідності найточніше відображає рівень гуманності й цивілізованості суспільства.

У процесі становлення України як демократичної, соціальної та правової держави, актуальним залишається питання перебудови і підвищення рівня ефективності та якості діяльності правоохоронних органів, до системи яких належить Національна поліція України (далі – НПУ). Закон України «Про Національну поліцію» від 2 липня 2015 року № 580-VIII визначає правові засади організації та діяльності НПУ, статус поліцейських, а також проходження служби в НПУ.

Правоохоронні органи відіграють вагомую роль в утвердженні верховенства права в Україні, захисту прав і свобод людини та громадянина, підтриманні публічної безпеки і порядку. Водночас, з огляду на специфіку діяльності, що здійснюють поліцейські, вони

стають потерпілими від низки правопорушень. В умовах нашого часу частіше трапляються випадки погроз або інших насильницьких дій стосовно працівників НПУ, які принижують почуття власної гідності, у зв'язку з реалізацією визначених законодавством повноважень.

Діяльність працівників поліції та їхні права висвітлювали у своїх працях такі вітчизняні вчені, як І. Воробйова, В. Олефір, Г. Пономаренко, О. Порфімович, А. Сарвас, А. Токарська, П. Френюк та ін. Проблеми становлення поліцейського як морально стабільної та професійно підготовленої особистості досліджували вітчизняні й іноземні науковці, зокрема: В. Бігун, Ю. Ведерников, Г. Джагунов, І. Зеленко, М. Лошицький, А. Сакович, Р. Сербин та ін.

З огляду на те, що чисельність наукових праць, у яких висвітлено питання щодо захисту прав поліцейських в Україні (права на повагу до їхньої гідності під час виконання ними службових обов'язків), достатньо незначна, а тим паче, що ця проблематика актуалізувалася у зв'язку з

«переходом» міліції в поліцію, вважаємо за доцільне привернути до неї увагу держави та громадянського суспільства з метою посилення захисту прав поліцейських в Україні під час виконання ними службових обов'язків.

Мета і завдання дослідження

Мета статті – дослідити сутність права працівників поліції України на повагу до їхньої гідності під час виконання ними службових обов'язків, а також розглянути проблемні питання стосовно реалізації зазначеного права, запропонувати шляхи захисту прав поліцейських в Україні на повагу до їхньої гідності під час виконання ними службових обов'язків.

Для досягнення мети було окреслено такі завдання:

– визначити місце права працівників поліції України на повагу до їхньої гідності під час виконання ними службових обов'язків в системі прав і свобод людини та громадянина;

– надати дефініцію права працівників поліції України на повагу до їхньої гідності під час виконання ними службових обов'язків;

– дослідити такі проблемні питання, пов'язані з реалізацією права працівників поліції України на повагу до їхньої гідності під час виконання ними службових обов'язків;

– запропонувати способи захисту прав поліцейських в Україні на повагу до їхньої гідності під час виконання ними службових обов'язків.

Виклад основного матеріалу

Законом визначено, що поліція тісно співпрацює та взаємодіє з населенням, територіальними громадами і громадськими об'єднаннями на засадах партнерства та спрямована на задоволення їхніх потреб. Рівень довіри населення до поліції є основним критерієм оцінки ефективності діяльності органів і підрозділів поліції. Оцінку рівня довіри населення до поліції проводять незалежні соціологічні служби в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України ("Zakon Ukrainy", 2015).

Важливою для правових засад організації діяльності поліцейських у світі є Резолюція № 690 (1979) Парламентської асамблеї Ради Європи «Декларація про поліцію» (прийнята в місті Страсбурзі 8 травня 1979 року на 31-й сесії Парламентської асамблеї Ради Європи), в якій визначено, що поліцейський має діяти чесно, неупереджено із почуттям власної гідності. Зокрема, слід утримуватися від усіх видів корупції та рішуче протидіяти їм. Крім того, поліцейський, який виконує положення цієї Декларації, має право на активну моральну та фізичну підтримку суспільства, якому він

служить. Професійні, психологічні та матеріальні умови, в яких поліцейський повинен виконувати свої обов'язки, мають захищати його честь, гідність і неупередженість ("Rezoliutsiia No. 690", 1979).

У сучасних умовах визначальною стає оцінка громадянами діяльності НПУ щодо забезпечення законності та правопорядку, конкретної допомоги населенню на територіях обслуговування, що сприяє зміцненню партнерських стосунків із громадськістю, забезпеченню більш надійного захисту конституційних прав, свобод і законних інтересів українців. Важливість інституту партнерства зумовлена насамперед тими функціями, які поліція виконує в суспільному житті, їх значущістю, а також тим, що поліцейська діяльність здійснюється в реальному соціальному просторі в безпосередньому контакті з громадянами. Щодня поліцейський виконує складні професійні завдання, вирішує непрості ситуації та конфлікти й не має права помилятися. Закон визначає НПУ як центральний орган виконавчої влади, що служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки та порядку. За таких умов, виправдовуючи соціальне призначення поліції як «сервісної служби», працівники НПУ насамперед мають орієнтуватися на реалізацію стратегії Community Policing – «партнерство заради спокою» (стратегії, апробованої в країнах англосаксонської правової системи), а також виявлення інноваційних форм діяльності поліції щодо формування безпечного суспільного простору (Minka, 2017).

Працівник поліції є важливою ланкою функціонування системи «держава–суспільство». У зв'язку з цим він як посадова особа та фізична особа передусім повинен захищатися державою, зокрема мати додаткові соціально-правові засоби захисту, що поширюються на сферу його приватності, якими є власна честь, гідність і ділова репутація, оскільки дискредитація працівника поліції як представника влади позначиться на авторитеті цих органів загалом, тому посягає на інтереси держави, дестабілізуючи нормальне функціонування останньої Syniavska, 2001, p. 13-14).

Ефективна діяльність підрозділів НПУ та рівень професійної компетентності поліцейських впливають на громадську думку про роботу поліції загалом, формують імідж НПУ.

У юридичній літературі розрізняють поняття «професійна репутація» та «імідж». Професійна репутація – це своєрідна сукупність морально-ділових та особистісних якостей людини, що формують її образ перед суспільством. Для поліцейського як особи, що безпосередньо взаємодіє з громадянами, репутація відіграє

важливу роль. Це фактор довіри громадян до держави та закону, а значить, це інструмент національного добробуту. Однак імідж – це «тонке» поняття. Якщо населення зіштовхнеться з непрофесіоналізмом чи брутальністю, репутація поліції загалом може різко похитнутися. Імідж НПУ залежить від усіх працівників установи. Для професійної етики поліцейського характерний тісний взаємозв'язок правових і моральних норм, що регулюють його професійну діяльність (Shurak, & Makovii, 2017).

Імідж можна визначити як цілеспрямовано сформований образ, уявлення, що символізує сутність явища чи об'єкта в соціально-політичному просторі. Авторитет НПУ певною мірою підвищується завдяки зростанню професіоналізму й удосконаленню професійно важливих якостей (професійної компетентності, зрілості, бажання відповідати вимогам).

Практика співробітництва НПУ з інститутами громадянського суспільства засвідчує, що така взаємодія позитивно впливає на діяльність НПУ, формує позитивний імідж поліцейських у суспільстві (Beschastnyi, & Tymchenko, 2012). Позитивний імідж поліції як інституту влади сприяє підвищенню рівня ефективності її діяльності (Stolbovyi, 2018, p. 273).

Професійна честь і гідність кожного працівника поліції – це також моральний портрет особового складу органів та підрозділів НПУ, тому не можна залишати без уваги будь-які посягання на честь і гідність навіть одного поліцейського. За роботою окремого працівника поліції, його морально-професійними якостями пересічні громадяни визначають роботу всієї поліції, відповідно до Закону України «Про Національну поліцію» ("Zakon Ukrainy", 2015).

Поліція – це правонаступник міліції України. Рівень довіри до української міліції був низький. За даними репрезентативного опитування 2005 року 20 тис. осіб у 25 країнах, що належать до Європейського Союзу, США та Східної Європи, в Україні рівень довіри населення до міліції становив 14 % і перебував на останньому місці серед цих країн. Після створення патрульної поліції влітку 2015 року рівень довіри до нової поліції перевищував 50 % (це був так званий кредит довіри населення до поліції), проте почав поступово падати (Stolbovyi, 2018, p. 273).

Соціологічне опитування, проведене в листопаді 2018 року, під час якого було опитано 20 тис. осіб, засвідчує, що громадяни почали більше довіряти поліції. Дані опитування Київського міжнародного інституту соціології підтверджують, що рівень довіри до Національної поліції у грудні 2018 року зріс до 29 % (порівняно з 23 % 2017 року). Водночас рівень довіри до патрульної

поліції знизився з 33 % до 30 % ("U Natspolitsii rozpozvily", 2019).

Соціологи констатували, що патрульна поліція стала лідером зі зниження довіри з-поміж державних соціальних інституцій. Ці дані підтверджують необхідність науково обґрунтованої, цілеспрямованої діяльності всіх гілок влади з формування позитивного іміджу поліції та підвищення рівня довіри до неї серед населення. Прорахунки й недоліки в діяльності поліції спричиняють невдоволення громадян. Негативний досвід особистих контактів населення з працівниками поліції формує негативний імідж поліції. Це зобов'язує Міністерство внутрішніх справ України, НПУ вживати невідкладні правові й організаційні заходи, спрямовані на системне формування позитивного іміджу, підвищення авторитету поліції як важливого органу виконавчої влади. Реалізацію цього завдання в НПУ покладено на підрозділи комунікації (Stolbovyi, 2018, p. 273).

Науковець І. В. Воробйова визначає імідж міліції (поліції) як образ, що спеціально проєктується в інтересах організації, ґрунтується на особливостях її діяльності, внутрішніх закономірностях, властивостях і достоїнствах, запроваджується у свідомість (підсвідомість) населення, а також відповідає його очікуванням і є відмінністю цієї організації від аналогічних (Vorobiova, 2007, p. 55).

Під час взаємодії співробітників НПУ з населенням, насамперед тими особами, що порушили закон, порушується право поліцейських на повагу до їхньої гідності. Часто це здійснюють шляхом образ (нецензурною лайкою), висміювання (насмішок), залякування, агресивного домінування, знищення репутації чи пошкодження майна, погроз (шантажу), побиття (штовханини, плювання) поліцейських тощо у зв'язку з неприязним ставленням громадян до працівників поліції, що зумовлене негативним іміджем НПУ, низьким престижем поліцейської професії.

У Дисциплінарному статуті НПУ, затвердженому Законом України від 15 березня 2018 року № 2337-VIII, зазначено, що службова дисципліна ґрунтується на створенні необхідних організаційних і соціально-економічних умов для чесного, неупередженого та гідного виконання обов'язків поліцейського, на повазі до честі й гідності поліцейського, вихованні сумлінного ставлення до виконання обов'язків поліцейського шляхом зваженого застосування методів переконання, заохочення та примусу ("Zakon Ukrainy", 2018).

Існують випадки, коли особи, винні у вчиненні правопорушень, злісно не підкорюються законним розпорядженням або вимогам поліцейських.

Кодексом України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) передбачена відповідальність за злісну непокору законному розпорядженню або вимозі поліцейського, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону, військовослужбовця (стаття 185) ("Kodeks Ukrainy", 1984).

Ми підтримуємо пропозицію, яка міститься у законопроекті (реєстр. № 5110 від 9 вересня 2016 року) «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо посилення відповідальності за правопорушення, учинені відносно працівників правоохоронних органів)», зокрема: внести зміни до ст. 185 КУпАП, додавши до неї відповідальність за образу поліцейського. Тоді зазначена стаття мала б назву «Злісна непокоря законному розпорядженню або вимозі поліцейського чи його образу, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону, військовослужбовця» ("Proekt Zakonu", 2016). Водночас слід посилити відповідальність за такі дії.

Попри притягнення особи – правопорушника – до адміністративної чи кримінальної відповідальності, порушені конституційні права поліцейського залишаються не поновленими, що ще більше спонукає інших правопорушників до таких дій стосовно поліцейських і повторних порушень їхніх прав як громадян України, на яких державою покладені повноваження поліцейського.

Образа – це зневажливе висловлювання, негарний вчинок тощо, які спрямовані проти когонебудь і викликають негативні почуття ("Slovnuk ukraïnskoi movy", 1970-1980). Образою може бути завдано висловлюванням (словесно, письмово) або дією (ляпас, плювок, непристойний жест), а також публічно або за відсутності об'єкта образи (поліцейського). Образа поліцейського полягає в негативній оцінці його особистості, якостей, поведінки, у формі, що суперечить встановленим правилам поведінки та вимогам загальнолюдської моралі. На відміну від наклепу, образа не містить відомостей, які ганьблять потерпілого.

У багатьох країнах образу заведено вважати злочином. Нині в Україні образа не є адміністративним правопорушенням або злочином.

Крім того, ст. 185⁷ КУпАП встановлює адміністративну відповідальність за публічні заклики до невиконання вимог поліцейського чи посадової особи Військової служби правопорядку у Збройних Силах України ("Kodeks Ukrainy", 1984) (йдеться про усні чи письмові, зокрема такі, що містяться в лозунгах, листівках, іншій поліграфічній продукції, або поширювані за допомогою засобів масової інформації прохання, вимоги, побажання, настанови чинити опір і не виконувати законні розпорядження або вимоги

означених осіб у зв'язку з виконанням ними обов'язків з охорони громадського порядку).

Принцип поваги до гідності людини відповідає вимогам міжнародно-правових актів, зокрема Загальній декларації прав людини від 10 грудня 1948 року, Міжнародному пакту про громадянські і політичні права від 16 грудня 1966 року, Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 року, Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання від 10 грудня 1984 року, Європейській конвенції про запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню від 26 листопада 1987 року тощо.

Право людини на повагу до її гідності є основоположним (фундаментальним), невід'ємним правом фізичної особи, яке належить до громадянських (особистих) прав у системі прав і свобод людини та громадянина. Право людини на повагу до її гідності є конституційним, оскільки воно гарантоване ст. 28 Конституції України.

Без реалізації права людини на повагу до її гідності та забезпечення належного рівня захисту людина не може бути рівноправним членом суспільства. Тому Конституція України гарантує його після проголошення рівності конституційних прав і свобод (Tatsii et al., 2011, p. 192).

Заборона катувань, жорстокого, нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження не знає винятків, а тому не допускає порушень у період війни або іншого надзвичайного стану, що зазначено в ст. 64 Конституції України. Така заборона підтверджує, що право, гарантоване цією статтею, втілює одну з основоположних цінностей демократичної держави (Tatsii et al., 2011, p. 193).

Юридична наука не досягла однастайності щодо питань соціально-правової сутності людської гідності. Деякі вчені зазначають, що людська гідність є однією з багатьох свобод особи; інші стверджують, що гідність є її позитивним правом. Науковці розглядають право людини на гідність як засадниче стосовно інших прав людини, оскільки його можна реалізувати шляхом одночасного застосування з іншими правами та свободами громадян. Учені також розглядають право на людську гідність як абсолютне, тобто таке, що охороняють від усіх інших суб'єктів права, які у зв'язку з цим співіснують у певному правовому режимі. На думку деяких дослідників, є два значення розуміння гідності людини: об'єктивне (як визнання та повага до особи з боку оточення); суб'єктивне (усвідомлення особою свого суспільного становища). Як справедливо зазначають українські дослідники

В. Головченко й О. Головченко, гідність у правовій системі – це не лише конституційний принцип, а й природне, невід'ємне право кожної людини. На підставі принципу гідності формується суб'єктивне право людини на гідність (Vdovichenko, & Kamro, 2012, p. 60-61).

Конституційне (позитивне) право гідності особи закріплює повагу до її гідності, а також заборону катування, жорстокого, нелюдського або такого, що принижує гідність особи, поводження чи покарання, заборону медичних, наукових чи інших дослідів над людиною без її вільної згоди. Водночас ст. 28 Конституції України закріплює позитивне право особи на людську гідність, яке має чітко визначений зміст. Проте в більшості випадків поза увагою науковців і практиків залишається те, що право на людську гідність також закріплене ст. 3 та 21 Конституції України; це право належить до складу прав і свобод, однак «стоїть начебто перед ними» (Vdovichenko, & Kamro, 2012, p. 62-63).

Найбільш важливою у питаннях захисту права на людську гідність є практика Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ). Наприклад, у справі Королівство Данія, Французька Республіка, Королівство Норвегія, Королівство Швеція та Нідерланди проти Грецької Республіки (1969 року) визначено, що поводження або покарання, яке принижує гідність, – поводження, що грубо принижує особу перед іншими або примушує її діяти всупереч власній волі чи переконанням. У справі «Ірландія проти Сполученого Королівства» (1978 року) ЄСПЛ вніс деякі корективи до цього визначення: поводження, що принижує гідність, – знущання, які мають на меті викликати у жертви почуття страху, страждання та почуття власної неповноцінності, а також принизити її гідність і зламати фізичний та моральний опір (Vdovichenko, & Kamro, 2012, p. 66).

Нині в практиці ЄСПЛ є рішення щодо України, у яких визнано порушення ст. 3 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод «Заборона катування» (рішення у справі «Афанасьєв проти України», «Невмержицький проти України», «Яременко проти України» тощо) (Tatsii et al., 2011, p. 194).

Зазвичай порушення прав поліцейських на повагу до їхньої гідності здійснюють як завдання психологічного насильства (тиску) – цькування, де у трикутнику є кривдник (переважно декілька), жертва (потерпілий – поліцейський) і треті особи – спостерігачі (за наявності) – активні, які підтримують дії кривдника, чи пасивні, які співчують, проте не втручаються. Часто дії, що порушують право поліцейських на повагу до їхньої гідності, вчиняють особи агресивно, у стані

алкогольного чи наркотичного сп'яніння особи чоловічої статі.

Право працівників поліції України на повагу до їхньої гідності під час виконання ними службових обов'язків – це встановлена Конституцією України можливість працівників поліції мати визнання та повагу до себе з боку оточення під час виконання ними (поліцейськими) службових обов'язків. Порушення права працівників поліції України на повагу до їхньої гідності під час виконання ними службових обов'язків найчастіше зумовлене низьким рівнем довіри до НПУ, низьким престижем поліцейської професії, що формують негативний імідж НПУ.

Відповідно до ст. 201 Цивільного кодексу України, серед особистих немайнових благ як об'єктів цивільних прав, що охороняє цивільне законодавство, поряд зі здоров'ям, життям, ім'ям (найменуванням), авторством виокремлено честь, гідність і ділова репутація. До того ж, згідно з Конституцією України, життя та здоров'я людини, її честь і гідність, недоторканність і безпеку визнано найвищою соціальною цінністю. Стаття 297 Цивільного кодексу України визначає, що кожен має право на повагу до його гідності та честі. Гідність і честь фізичної особи є недоторканими. Кожна фізична особа має право звернутися до суду з позовом про захист її гідності та честі ("Tsyvilnyi kodeks", 2003).

Працівники поліції України мають право звернутися з позовом до суду про захист їхнього права на повагу гідності, яке було порушено (під час виконання ними службових обов'язків).

Ефективність діяльності підрозділів поліції, рівень професійної компетентності поліцейських впливають на громадську думку про роботу поліції загалом, формують імідж НПУ. Серед підрозділів НПУ, які мають негативний імідж, слід назвати патрульну поліцію. До працівників патрульної поліції низький рівень довіри громадян, і вони найчастіше стають потерпілими від дій громадян, які порушують право на повагу до їхньої гідності під час виконання ними службових обов'язків. Підвищення рівня професійної компетентності поліцейських, удосконалення результатів їхньої діяльності зможуть позитивно вплинути на ставлення громадян до працівників поліції та створити новий «образ» поліції. У такому випадку вагому роль може відіграти налагодження комунікації співробітників поліції з інститутами громадянського суспільства.

Якщо керівництву НПУ стало відомо про факт нетерпимості до працівника поліції, то воно зобов'язане негайно відреагувати з метою відновлення порушеного конституційного права на повагу до гідності. Тож працівник поліції має право звернутися з позовом до суду для захисту

свого порушеного конституційного права на повагу до його гідності. Допомогти правильно скласти позов до суду зможе Правовий департамент (відділи правового забезпечення) НПУ. Зокрема, завданнями Правового департаменту НПУ є: організація та участь у забезпеченні реалізації державної правової політики у сфері забезпечення охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства та держави; представництво інтересів керівництва Національної поліції України й апарату поліції в судових та інших органах; організація претензійної та позовної роботи, здійснення контролю за її проведенням у Національній поліції України ("Polozhennia pro Pravovyi departament").

Крім того, працівники поліції мають право звернутися за захистом своїх прав до Уповноваженого Верховної Ради з прав людини, який може відкрити провадження у справі про порушення прав і свобод людини та громадянина, водночас, він має пояснити, які заходи слід ужити особі, що подала звернення Уповноваженому, направити звернення у відповідний орган, який розгляне справу, та контролювати розгляд цього звернення. Уповноважений не розглядає звернень, які розглядають суди, зупиняє вже розпочатий розгляд, якщо зацікавлена особа подала позов, заяву або скаргу до суду. Повідомлення про прийняття звернення до розгляду або відмову у прийнятті звернення до розгляду надсилають у письмовій формі особі, яка його подала ("Zakon Ukrainy", 1997).

Також в Україні необхідно вдосконалити механізм захисту прав поліцейських, створивши нові інституції, які допоможуть захистити й відновити порушене конституційне право поліцейських на повагу до їхньої гідності під час виконання ними службових обов'язків.

Поліцейські, які активно займаються громадськістю, можуть запобігти злочину шляхом загального стримування та заарештувати злочинців. Проте надмірні дискреційні арешти й застосування сили поліцейськими можуть зменшити довіру громадськості до поліції. Нині існує незначна кількість доказів того, як поліцейські управління можуть успішно навчати працівників, щоб збалансувати правозастосування та довіру громадськості. Незначне наглядове втручання може спричинити суттєві зміни у взаємодії поліції та громадян (Owens, Weisburd, Amendola, & Alpert, 2008). Щоб зменшити кількість правопорушень, працівники поліції мають вислуховувати обвинувачених, виявляти ввічливість. Професор юридичного університету Чиказького університету Азіз З. Хак дійшов висновку, що здоров'я демократії країни може залежати від цього (Huq, 2017).

Працівники поліції під час виконання ними службових обов'язків, а також позаслужбових відносин мають утримуватися від будь-яких дій, які можуть принизити їхню гідність, викликати сумніви в їхній неупередженості або підірвати авторитет НПУ. Заборонено в процесі професійно-правоохоронного спілкування допускати зневагу, применшення або ущемлення гідності особи (Shurak, & Makovii, 2017, p. 142). Поняття «честь мундира» можна визначити як сукупність моральних якостей, що мають бути притаманні співробітникові правоохоронних органів, зокрема: самовіддане виконання службового обов'язку відповідно до таких понять, як професійна честь співробітника, вірність професії, почуття професійної гідності, професійна совість, моральна відповідальність (Bilas, & Kuznietsov, 2014, p. 201-202).

Наукова новизна

Наукова новизна полягає у формулюванні низки нових концептуальних положень і висновків стосовно розуміння права працівників поліції України на повагу до їхньої гідності під час виконання ними службових обов'язків; визначенні способів захисту цього права.

Висновки

1. Право працівників поліції України на повагу до їхньої гідності під час виконання ними службових обов'язків є основоположним (фундаментальним), невід'ємним правом поліцейських, яке належить до громадянських (особистих) прав у системі прав і свобод людини та громадянина.

2. Право працівників поліції України на повагу до їхньої гідності під час виконання ними службових обов'язків – це встановлена Конституцією України можливість працівників поліції мати визнання та повагу до себе з боку оточення під час виконання ними (поліцейськими) службових обов'язків.

3. Порушення права працівників поліції України на повагу до їхньої гідності під час виконання ними службових обов'язків найчастіше зумовлене низьким рівнем довіри до НПУ, низьким престижем поліцейської професії, що формують негативний імідж НПУ.

4. Найкращим способом захисту прав поліцейських в Україні на повагу до їхньої гідності під час виконання ними службових обов'язків є судовий захист. Керівництво НПУ зобов'язано негайно реагувати на факт нетерпимості до працівників поліції для відновлення конституційного права на повагу до їхньої гідності. Допомогти правильно скласти позов до суду в такому випадку

зможє Правовий департамент (відділи правового забезпечення) НПУ.

Також один зі способів захисту прав поліцейських – звернення до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини.

Законодавцю потрібно внести зміни до КУпАП (статті 185), додавши відповідальність за

образу поліцейського. Водночас слід посилити відповідальність за дії, зазначені в цій статті.

В Україні необхідно вдосконалити механізм захисту прав поліцейських, створивши нові інституції, які допоможуть захистити й відновити порушене конституційне право поліцейських на повагу до їхньої гідності під час виконання ними службових обов'язків.

REFERENCES

- Beschastnyi, V., & Tymchenko, O. (2012). Imidzh yak skladova uspiyku pravookhorontsia: do postanovky problemy [Image as a component of law enforcement success: before problem statement]. *Viche, Veche*, 2. Retrieved from <http://veche.kiev.ua/journal/2938> [in Ukrainian].
- Bilas, A.I., & Kuznietsov, Ye.V. (2014). Profesiina etyka pratsivnykiv pravookhoronnykh orhaniv (sotsialno-etychni vidnosyny) [Professional Ethics of Law Enforcement Workers (Social-Ethical Relations)]. *Pravo.ua, Law.ua*, 1, 200-204 [in Ukrainian].
- Huq, A.Z. (2017). Dignity, Not Deadly Force: Why Procedural Justice Matters for Modern Policing and Democracy. *World Policy Journal*, 34(2), 38-42. doi: <https://doi.org/10.1215/07402775-4191602>.
- Kodeks Ukrainy pro administratyvni pravoporushennia: vid 7 hrud. 1984 r. No. 8073-X [Code of Administrative Offenses from December 7, 1984, 8073-X]. (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10> [in Ukrainian].
- Minka, T.P. (Eds.). (2017). *Naukovo-praktychnyi komentar Zakonu Ukrainy "Pro Natsionalnu politsiu"* [Scientific and Practical Commentary on the Law of Ukraine "On National Police"]. Dnipro: Dnipropetr. derzh. un-t vnutr. sprav [in Ukrainian].
- Owens, E., Weisburd, D., Amendola, K.L., & Alpert, G. P. (2008). Can You Build a Better Cop? *Criminology & Public Policy*, 17(1). Retrieved from <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/1745-9133.12337>. doi: <https://doi.org/10.1111/1745-9133.12337>.
- Polozhennia pro Pravovi departament Natsionalnoi politsii Ukrainy [Regulation on the Law Department of the National Police of Ukraine]. (n.d.). *www.npu.gov.ua*. Retrieved from <https://www.npu.gov.ua/about/struktura/struktura/pravovij-departament.html> [in Ukrainian].
- Proekt Zakonu Ukrainy "Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchyykh aktiv Ukrainy (shchodo posylennia vidpovidalnosti za pravoporushennia, uchyneni vidnosno pratsivnykiv pravookhoronnykh orhaniv)": vid 9 veres. 2016 r. No. 5110 [Draft Law of Ukraine "On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine (on Increasing Liability for Offenses Committed against Law Enforcement Agents)" from September 9, 2016, No. 5110]. (n.d.). *w1.c1.rada.gov.ua*. Retrieved from http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=6000 [in Ukrainian].
- Rezoliutsiia No. 690 (1979) Parlamentskoi asamblei Rady Yevropy "Deklaratsiia pro politsiu" [Council of Europe Parliamentary Assembly resolution 690 (1979) on the Declaration of Police]. (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_803 [in Ukrainian].
- Shurak, S.P., & Makovii, V.P. (2017). Profesiina chest ta hidnist pratsivnyka politsii [Professional honor and dignity of a police officer]. *Pivdennoukrainskyi pravnychy chasopys, South Ukrainian Law Journal*, 3, 141-144 [in Ukrainian].
- Slovyk ukrainskoi movy. Akademichnyi tlumachnyi slovyk (1970-1980) [Dictionary of the Ukrainian language. Academic Interpretive Dictionary (1970-1980)]. (n.d.). *sum.in.ua*. Retrieved from <http://sum.in.ua/s/Obraza> [in Ukrainian].
- Stolbovyi, V.M. (2018). Imidzh Natsionalnoi politsii yak subiekta sluzhbovykh pravovidnosyn u sferi natsionalnoi bezpeky Ukrainy [Image of the National Police as a subject of legal relations in the field of national security of Ukraine]. *Porivnialno-analitychne pravo, Comparative analytical law*, 2, 273-275 [in Ukrainian].
- Syniavska, O.Yu. (2001). Zasoby zabezpechennia sluzhbovoi dystsypliny v orhanakh vnutrishnikh sprav Ukrainy (orhanizatsiino-pravovi pytannia) [Means of providing official discipline in the bodies of internal affairs of Ukraine (organizational and legal issues)]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kharkiv [in Ukrainian].
- Tatsii, V.Ya., Petryshyn, O.V., & Barabash, Yu.H. (et al.). (Eds.). (2011). *Konstytutsiia Ukrainy. Naukovo-praktychnyi komentar [Constitution of Ukraine. Scientific and practical commentary]* (2nd ed., rev.). Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].
- Tsyvilnyi kodeks Ukrainy: vid 16 sich. 2003 r. No. 435-IV [Civil Code of Ukraine from January 16, 2003 No. 435-IV]. (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> [in Ukrainian].
- U Natspolitsii rozpovili pro zrostannia doviry hromadian [In the National Police have told about increase of trust of citizens]. (2019). (n.d.). *www.rbc.ua*. Retrieved from <https://www.rbc.ua/ukr/news/natspolitcii-rasskazali-rostedorveriya-grazhdan-1550484958.html> [in Ukrainian].
- Vdovichenko, S., & Kampo, V. (2012). Pravo na liudsku hidnist: ukrainska teoriia i praktyka u konteksti yevropeiskoho dosvidu [Right to human dignity: Ukrainian theory and practice in the context of European experience]. *Visnyk Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy, Bulletin of the Constitutional Court of Ukraine*, 5, 60-70 [in Ukrainian].
- Vorobiova, I.V. (2007). Imidzh pratsivnyka militsii yak chynnyk rozvytku pravovidomosti hromadian [Image of a police officer as a factor in the development of citizens' justice]. *Candidate's thesis*. Kharkiv [in Ukrainian].

- Zakon Ukrainy "Pro Dystsyplinarynyi statut Natsionalnoi politsii Ukrainy": vid 15 berez. 2018 r. No. 2337-VIII [Law of Ukraine "On Disciplinary Statute of the National Police of Ukraine" from March 15, 2018, 2337-VIII]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy, Information of the Verkhovna Rada of Ukraine*, 29, 233. doi: <https://doi.org/10.33498/louu-2018-01-315> [in Ukrainian].
- Zakon Ukrainy "Pro Natsionalnu politsiiu": vid 2 lyp. 2015 r. No. 580-VIII [Law of Ukraine "On the National Police" from July 2, 2015, 580-VIII]. (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19> [in Ukrainian].
- Zakon Ukrainy "Pro Uповnovazhenoho Verkhovnoi Rady Ukrainy z prav liudyny": vid 23 hrud. 1997 r. No. 776/97-VR [Law of Ukraine "On the Ombudsman of Ukraine" from December 23, 1997, No. 776/97]. (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/776/97-%D0%B2%D1%80> [in Ukrainian].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Бесчастний В., Тимченко О. Імідж як складова успіху правоохоронця: до постановки проблеми. *Віче*. 2012. № 2. URL: <http://veche.kiev.ua/journal/2938>.
- Білас А. І., Кузнецов Є. В. Професійна етика працівників правоохоронних органів (соціально-етичні відносини). *Право.ua*. 2014. № 1. С. 200–204.
- Huq A. Z. Dignity, Not Deadly Force: Why Procedural Justice Matters for Modern Policing and Democracy. *World Policy Journal*. 2017. No. 34 (2). P. 38–42. doi: <https://doi.org/10.1215/07402775-4191602>.
- Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 7 груд. 1984 р. № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.
- Науково-практичний коментар Закону України «Про Національну поліцію» / кол. авт. ; кер. авт. кол. Т. П. Мінка. Дніпро : Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ, 2017. 480 с.*
- Owens E., Weisburd D., Amendola K. L., Alpert G. P. Can You Build a Better Cop? *Criminology & Public Policy*. 2008. No. 17 (1). URL: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/1745-9133.12337>. doi: <https://doi.org/10.1111/1745-9133.12337>.
- Положення про Правовий департамент Національної поліції України. URL: <https://www.npu.gov.ua/about/struktura/struktura/pravovij-department.html>.
- Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо посилення відповідальності за правопорушення, учинені відносно працівників правоохоронних органів) : проект Закону України від 9 верес. 2016 р. № 5110. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=6000.
- Резолюція № 690 (1979) Парламентської асамблеї Ради Європи «Декларація про поліцію». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_803.
- Шурак С. П., Маковій В. П. Професійна честь та гідність працівника поліції. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2017. № 3. С. 141–144.
- Словник української мови. Академічний тлумачний словник (1970–1980). URL: <http://sum.in.ua/s/Obraza>.
- Столбовий В. М. Імідж Національної поліції як суб'єкта службових правовідносин у сфері національної безпеки України. Порівняльно-аналітичне право. 2018. № 2. С. 273–275.
- Синявська О. Ю. Засоби забезпечення службової дисципліни в органах внутрішніх справ України (організаційно-правові питання) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 07.00.1. Харків, 2001. 19 с.
- Конституція України. Науково-практичний коментар / редкол.: В. Я. Тацій (голова редкол.), О. В. Петришин, Ю. Г. Барабаш та ін. 2-ге вид., переробл. і доповн. Харків : Право, 2011. 1128 с.
- Цивільний кодекс України : Закон України від 16 січ. 2003 р. № 435-IV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
- У Нацполіції розповіли про зростання довіри громадян. 2019. URL: <https://www.rbc.ua/ukr/news/natspolitsii-rasskazali-roste-doveriya-grazhdan-1550484958.html>.
- Вдовіченко С., Кампо В. Право на людську гідність: українська теорія і практика у контексті європейського досвіду. *Вісник Конституційного Суду України*. 2012. № 5. С. 60–70.
- Воробйова І. В. Імідж працівника міліції як чинник розвитку правосвідомості громадян : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.06. Харків, 2007. 205 с.
- Про Дисциплінарний статут Національної поліції України : Закон України від 15 берез. 2018 р. № 2337-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 29. Ст. 233. doi: <https://doi.org/10.33498/louu-2018-01-315>.
- Про Національну поліцію : Закон України від 2 лип. 2015 р. № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.
- Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини : Закон України від 23 груд. 1997 р. № 776/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/776/97-%D0%B2%D1%80>. doi: <https://doi.org/10.32837/npnuola.v23i0.599>.

Стаття надійшла до редакції 02.04.2019

Dzhuska A. – Ph.D in Law, Lecturer of the Department of Constitutional and International Law of the Taurida National V. I. Vernadsky University, Kyiv, Ukraine
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4297-6792>;

Dzhuskiy V. – Chief Investigation Officer of the National Police of Ukraine, Kyiv, Ukraine
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3356-3494>

Right of Police Officer's of Ukraine to Respect their Dignity in the Performance of their Duties

*The **purpose** of the article is to reveal the essence of the right of Ukrainian police officers to respect their dignity in the performance of their duties; identify ways to protect this right. **Methodology.** The methodological basis of the study is the methods and techniques of scientific knowledge. In particular, the formal-logical method was used to establish the essence of the concept of the right of police officers of Ukraine to respect their dignity in the performance of their duties. The methods of analysis and synthesis allowed us to construct our own definitions and other theoretical constructs. The formal legal method was used to formulate the concept of «the right of police officers of Ukraine to respect their dignity in the performance of their duties». The sociological method helped to investigate the information of the sociological survey on the confidence of Ukrainian citizens in the National Police of Ukraine (2017–2018). The **scientific novelty** is to formulate a number of new conceptual provisions and conclusions regarding the understanding of the right of police officers of Ukraine to respect their dignity in the performance of their duties; identifying ways to protect this right. **Conclusions.** The right of police officers of Ukraine to respect their dignity in the performance of their official duties is an opportunity established by the Constitution of Ukraine for the police officers of Ukraine to have recognition and respect for themselves on the part of others in the performance of their (police) duties. This right is fundamental, an inalienable one that belongs to civil (personal) rights in the system of human and citizen rights and freedoms. The violation of the right of police officers of Ukraine to respect their dignity in the performance of their duties is most often due to the low level of trust in the National Police of Ukraine (NPU), the low prestige of the police profession, which shape the negative image of the NPU. Ways to protect the rights of police officers in Ukraine while respecting their dignity in the performance of their duties are judicial protection, as well as protection through appeals to the Ombudsman of the Verkhovna Rada of Ukraine. In our opinion, the legislator needs to amend the Code of Administrative Offenses (Article 185), adding to it the responsibility for the resentment of a police officer. However, it would not hurt to take responsibility for the actions mentioned in this article. In Ukraine, it is necessary to improve the mechanism for protecting the rights of police officers by creating new institutions that will help protect and restore the constitutional right of police officers to be violated in respect of their dignity in the performance of their duties.*

Keywords: rights; police officer (police); right to respect for the dignity.